

I2-6-1965

3-7-1965

Stenodrymus

3-7-1965

• • • • • Από τήν Ποντιακή λαογραφία • • • • •

ΣΗΜΑ

Κάτι από τη ζωήτου τσοπάνη στόν Πόντο. Κείμενο Στάθη Εύσταθιδην.—
Ετή λύρα δ Γιωργούλης.—

• • • • • • • • τό σῆμα σβήνει • • • • •

• Η ζωή τοῦ τσοπάνη πάνω στὸ γραφικά βουνά τοῦ Πόντου ἦταν στ' ἀλτίθεια θρυλική. Συληραγωγιμένοι οἱ δρεσεῖς τοι βουκόλοι ἀντιμετώπιζαν ὀλβιλητὸν τὸ χρόνο λογῆς λογιῶν ινδύνους, πιστοῖς ποιμένες, λάτρεις τῆς φύσεως, ἀξοῖς νοικοκύρηδες.

Ξακουστοί ήταν ωρισμένοι τσοπάνηδες σέ διάφορες περιοχές του Πόντου φημισμένοι για την ἀνδρειωσύνη καὶ τὴν παλληναριά τους. Ολδιληρη τῇ ζωῇ τους, ἀπό τὰ νεανικά τους χρόνια μέχρι τὰ γηρατειά, τὴν περνοῦσαν πάνω στὰ βουνά ἀντάμα μέ τὰ πρόβατα, μέ τὰ πουλιά τοῦ οὐρανοῦ, κοντά στή φύση.

Γιατί ένα τέτοιο δυναμαστό τσοπάνη μάς μιλάει ένα ποντιακό δύσμα, που
έχει τίτλο "·Ο Θεριδες " ή "·Ο Θεριδένον ".·Ο Θεριδες, δηλαδή το θηρέο.
"Ετοι μάποναλετή τόν τσοπάνη δ λαδες, έτοι τόν φαντάζεται, δυνατό σάν το θεφ-
ριδ. Κατ' δέν είναι ναθόλου υπερβολή, αν μναλογισθούμε τήν έπει πολλές δεινα-
ετίες ήρωακη ζωή τοῦ τσοπάνη πάνω στά βουνά, μέσα στίς βροχές καὶ στίς
ιαταγίδες, σώμα χιδυτα καὶ στούς παγετούς.

“Η ποντιακή λαζανή μοῦσα ύμνετ μέ τρόπο συγκινητικό τὴν μαρφοχρονή ζωή τοῦ τσοπάνη, τοῦ Θεριά.” Εφτασε στὰ γηρατειά δ Θεριάς, προαισθάνεται τὸν θάνατό του. Η Ψυχή του εἶναι προσηλωμένη στὸ βουνό, στή φύση, οντά στὰ πρόβατά του. Εἶναι πιά δ Θεριάνον γέροντας, ή ιουκούλα τ' ἔγραστεν. Ποκάνει ή φυχή του, γιατί διατηθάνεται, δτὶ δέν ἔχει πιά τὴν παλιά ἐκτίμηση καὶ δύμας ἐκεῖνος μένει πιστός στὸ βουνό. Θέλει νά μάντικρύση για τελευταῖα φορά τὸ ιοπάδι του, νά μιούση τὰ δλόγλυκα ιουδουνίσματα, τὰ ιελαδίνηματα τῶν πουλιών....

•Ο Θεριάνον ἔλεεν ή κουκούλα μ' ἔγραστεν
καδύνιμάστεν τά πρότατα ιε· Ἐμπρηνές ιμ' δεβᾶστεν

• • • • • • • A Y P A • • • • •

•Ο θεριᾶς πα ἔλεεν ἐγράστεν τό τσατήρι μ·
ἔγώ αἰδομαν·κ ἐπέθανα κι· ἐσιῶθεν τό χατήρι μ·

Τό επόμενο τραγούδι μᾶς μιλάει για μια τσοπάνισα.¹ Η πανλεμορφη πουτζια τσοπανούπλια μέ την αξιωσύνη και το νοικονυριδ της έμπνειει τόν

98

έρωτα σ' ένα πανέπιμορφο παλληνάρι τοῦ χωριοῦ, που γίνεται λαζανός ποιητής, μά παραμένει δύγνωστος. Δέν θυγράφει τὸ ποίημά του, οὔτε ιδία τὸ γράφει, τὸ τραγουδάει μονάχα καὶ τὰ λόγια καὶ ὁ ἥχος συμποῖν στὴν μεταδσφαίρα. Δροσερὸ τὸ ἀσμά μπαίνει στὶς ιαρδιές δλων τῶν νέων, που τὸ τραγουδοῦν οὐαὶ ἔτσι ζωντανό καὶ δροσερὸ διατηρεῖται στὸ στόμα οὐαὶ στὴν ιαρδιά τῆς ιάθε γεννιμές, πού τὸ παίρνει ἀπὸ τὴν προηγούμενη, γιαὶ νὰ τὸ παραδώσῃ στὴν ἐπόμενη.

* * * * * ΛΥΡΑ * * * * *

Τῇ Δεσποινῆς τὰ πρότατα, τῇ Δεσποινῆς τ' ἀρνόπα
τῇ Δεσποινῆς ὁ ιρίαρον, ὁ χρυσοκιαδωνιάτες

Καὶ στὴν αὖλη τῆς τεσιώντας δροσερότερὸ πράσινο χορτάρι στρωμένο σὲν βελουδένιο χαλί καὶ στὸ τζάνι της ἡ πέττα μέ τὸ δύνδι βούτηρο μοσχοβόλαξ....

Χαρά στὸ παλληνάρι πού θὰ πάη νὰ κοιμηθῇ ἔκετη μέσ' στὴν αὖλη της, πού θὰ φένη ἀπὸ τὴν πέττα της, πού θὰ αξιωθῇ νὰ γίνη ὁ παντοτεριμές σύντροφὸς της.

Εῇ Δεσποινέτας τὴν αὖλιαν χλωρόν χοριάρι στρωμένον
ίντσαν ἐπαρενύσταξεν, ἃς πάη ἔκετη κοιμᾶται

* * * * * ΛΥΡ - ΤΡΑΓ * * * * *

Καὶ τώρα ἔνα ἄλλο τραγούδι γιαὶ τὸν τσοθένη. Εἶναι νέο παλληνάρι μένιάτα καὶ δύμορφιό. Τὴν λεβεντιά του ἔγκωμιάζει ἡ ποντιακή μοῦσα.

‘Ο λαζανός ποιητής ἔδι εἶναι μᾶλλον γυναικα, πού ἔρωτεύθηκε τὸν τσοπάνη. ’Εκεῖνός μένει πιστός κοντά στὸ ποίμνιό του, στὰ πρόβατά του. ’Εκείνη θέλει νὰ ρθῇ κοντά της, νὰ μάφηση γιαὶ λίγο τὰ πρόβατά του....

Τσαμάνε μόντο γθοσμᾶς εἶσαι, νὰ σάν πού ἔχει σε ἀντραν
άφεις δάτα ιε· ἔλα μετ' ἔμεν, τὰ πρότατα σ' 'ις χάναεν

* * * * * ΛΥΡ - ΤΡΑΓ * * * * *

Σᾶς μεταδίδομε τώρα τὸν μακρόσυρτο σιοπό τῆς Ματσούνας, τὸ ματσουνάτιον. - Τ' ὅμαλια ἡ τραγωδιά.

* * * * * ΛΥΡΑ * * * * *

Θυμίζει ὁ ἥχος δλο τὸν Πόντο, τὴν Ιστορία του, Εἶναι ἥχος πού ιρύβει μαζιμούς, εἶναι μοιρολόγο, εἶναι διαμαρτυρία στὴν σιληρή μοῖρα γιαὶ τὸν ξερούζαμδ. Εἶναι τραγούδι πουετινό καὶ ἐκφράζει μαζιμούς τῆς ζωῆς. Εἶναι δημιούργημα τοῦ ματσουναίου λαζιοῦ ποιητῆ.

* * * * * ΛΥΡ - ΤΡΑΓ * * * * *

“Οπως ὑπάρχει στὴν ἑλλαδική δημοτική ποίηση τὸ τραγούδι γιαὶ τὴν λαφ-

να, έτσι και στήν ποντιακή δημοτική ποίηση ύπαρχει παρόμοιο δύσκολός το
έδιο θέμα, δημος μέ θρησκές οδύσιωδεις διαφορές.

Στό ντροπό ο ελλαδινός δημοτικός δύσκολα ή διαφένει καλά το ελλαφάκι
της. Στό ποντιακό το ελλάφι θρηνεῖ, γιατί δε λύκος πατασπάραξε μια διγελάδα.
Στό ντροπό ελλαδινό το τραγούδι έχει ιάποιο συμβολισμό, Στό ποντιακό
προβάλλει το ελλάφι σαν το πιο εύανσθητό ζώο, πού παρά την λαζανή παράδοση
είναι το μόνο ζώο που καλάβει μέ δάκρυα.

* Ο τσοπάνης αντικρύζει το διγρέλαφον, πού πατεβαίνει από το διένοστι
βουνό. Δέν βρίσκει το ελλάφι, μονάχα καλάβει μάλι τάδικρυντα του παρνά πέφτουν
στη γη. Τέλος έχεις, το ρωτάεις δι τσοπάνης κατέβει το διγρέλαφον έξηγετ.

Τῇ πατέρας ίμ' τ' ἀγελάδ; τῇ μάνας δὲ ίμ' τὸ χτῆνυν
ἔρθεν δὲ λύκον καὶ ἔφαεν καὶ φύλαξει τὴν λιβάδαν
καλάβει τό ελλάφι καὶ μαζὲ καὶ τὸ λιβάδι.

· · · · · · · · · · · · ΛΥΡ - ΤΡΑΓ · · · · · · · · · ·

"Οιορφα δίστιχα τῆς μγάπης.

· · · · · · · · · · · · ΛΥΡ - ΤΡΑΓ · · · · · · · · · ·

Βόλο λύρα.

· · · · · · · · · · · · ΛΥΡΑ · · · · · · · · · ·

Πρίν καλείσωμε τήν έκπομπή μας σας άνακοινώνομε, δτι δ ποντιακός θία-
σσες θεασαλονίκης μεταβείνει τήν έρχομένη Τετάρτη ΙΙΙ 'Ιουνίου εἰς τό
Κιλικίας, δπου θά δώση στίς 8 καὶ μισή το βράδυ στόν κινηματογράφο Κολω-
σαΐδον ποντιακήν θεατρικήν παράστασιν μέ το νέον έργον τοῦ Στάθη Εύστα-
θιδόν "Ο Φέλπον ". Σηηνοθεσία Μεχάλη Κυνηγόπουλου. Τραγούδι Χρύσανθος,
Λύρα Γιωργούλης. Στήν παράσταση θά χορέψουν πόντιοι φοιτηταί ζεπικοφόροι.
Τήν έρχομένη Τετάρτη βράδυ στό Κιλικίας ποντιακό θέατρο τοῦ Στάθη Εύσταθι-
δόν.

· · · · · · · · · · · · Σ Η Μ Α · · · · · · · · · ·

Χοντά σας καὶ πάλι τήν έοχθρενη έβδομάδα αύτή τήν θρα. Τήν έκπομπή
αύτή γράφει καὶ έπιμελεῖται δ Στάθης Εύσταθιδόν. Στή λύρα δ Γιωργούλης.

· · · · · · · · · · · · τό σῆμα σβήνει · · · · · · · ·